

університет імені Василя Стефаника», 5-9 квітня 2021 р., м. Івано-Франківськ. Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2021. С. 7-8.

УДК 336.1: 336.7

Лук'яненко І.Г.

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів,

Долінський Л.Б.

д.е.н., професор кафедри фінансів,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ ЯК БАЗИСУ ЇЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Повоєнна відбудова та сталий розвиток економіки України вимагатиме значних обсягів довгострокових капітальних інвестицій. Джерелами формування останніх має стати не лише фінансова допомога від розвинених західних країн та міжнародних організацій-донорів, але й інвестиційні ресурси вітчизняного та міжнародного бізнесу. В цьому контексті, створення в Україні привабливого середовища для залучення інвестицій має бути одним з ключових пріоритетів фінансової політики та загальної стратегії соціально-економічного розвитку нашої держави.

Досліджуючи інвестиційне середовище країни, зазвичай виділяють 4 основні тісно взаємопов'язані компоненти: інвестиційний клімат, інвестиційна політика, інвестиційна привабливість та інвестиційний потенціал. Зрозуміло, що в умовах військового стану важко оцінювати поточний інвестиційний клімат, однак варто сподіватися, що за продуманої інвестиційної політики, Україна після Перемоги у війні матиме в майбутньому високу інвестиційну привабливість та потенціал.

Вивченню нетривіальних питань щодо інвестиційної привабливості присвячено багато вітчизняних та іноземних праць.

Так, наприклад, у статті [1] Ю. Уманців зі співавторами розглядають інвестиційну привабливість України через вплив політичних, економічних, фінансових та інституційних умов.

У праці [2] Б. Москаленко зі співавторами пропонують оцінювати інвестиційну привабливість України у розрізі 5 груп: соціально-економічних, інфраструктурних, інноваційних, енергетичних та аграрних чинників.

Зарубіжний вчений К. Gulbaxor [3] аналізує інвестиційну привабливість країни за рівнем соціально-економічного розвитку, географічного положення та резервів природних ресурсів тощо.

Безумовно, наша країна має вигідне географічне розташування,

значні запаси природних копалин та багаті аграрні ресурси, що у сукупності значно підвищують інвестиційний потенціал України. Однак, на нашу думку, з метою сталого розвитку національної економіки, необхідно зміщувати наголоси з сировинної та аграрної моделі розвитку на інноваційно-технологічні зміни та діджиталізацію економіки, оскільки саме цифрові та інформаційно-комунікаційні технології у сучасному світі створюють найбільшу додану вартість та мають найбільший соціально-економічний вплив.

В цілому, на наш погляд, *інвестиційну привабливість* країни можна розглядати як сукупність взаємопов'язаних інституційних, економічних, інфраструктурних, інформаційно-технологічних та соціально-психологічних чинників, які разом дозволяють залучити нові ресурси у розвиток національної економіки.

Доцільно проаналізувати ключові чинники впливу на вітчизняний інвестиційний клімат, в аспекті майбутнього підвищення інвестиційної привабливості України. З цією метою відповідно розглянемо існуючі міжнародні рейтинги, ренкінги та ділові індекси, в яких присутня наша країна.

Глобальні іноземні інвестори, приймаючи рішення про капіталовкладення у певні юрисдикції, можуть використовувати *суверенний кредитний рейтинг*, який вказує на рівень ризику інвестиційного середовища країни.

Україна співпрацює з трьома найвідомішими міжнародними рейтинговими агентствами: Moody's, Standard&Poor's та Fitch Ratings, а також з японським агентством Rating and Investment Information (табл. 1).

Таблиця 1.

Суверенні кредитні рейтинги України

Рейтингова агенція	Рейтинг	Прогноз	Останнє оновлення
Standard & Poor's	СС	негативний	8.03.2024
Moody's Investors Service	Са	негативний	10.02.2023
Fitch Ratings	СС		8.12.2023
Rating and Investment Information	ССС	негативний	23.01.2024

Джерело: [4]

З табл. 1 можна побачити, що на експертну думку трьох найвідоміших міжнародних рейтингових агентств інвестиції в Україну зараз оцінюються як надзвичайно спекулятивні, оскільки існує високий ризик дефолту. Однак, на нашу думку в Україні можливий лише вибірковий (технічний) дефолт, який не переросте у дійсний дефолт, оскільки Україна має домовитись зі своїми основними кредиторами про реструктуризацію та пролонгацію боргових зобов'язань. Також важливо відзначити, що комплексний рейтинговий аналіз враховує зокрема геополітичні та військові ризики, та до повномасштабного військового вторгнення рф суверенні кредитні рейтинги України були вищими, що підтверджувало нижчий рівень дефолту та кращий інвестиційний клімат.

Крім кредитних рейтингів, значну роль у прийнятті стратегічних інвестиційних рішень можуть відігравати загальновідомі ділові індекси та ренкінги, які ранжують за певними ознаками різні країни у глобальному світі (табл. 2).

Таблиця 2

Місце України у світових ділових індексах

Індекси/Роки	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Індекс глобальної конкурентоспроможності	76/ 144	79/ 140	85/ 138	81/ 137	83/ 140	85/ 141
Індекс економічної свободи громадян	155/ 178	162/ 178	166/ 180	166/ 180	150/180	147/ 180
Індекс легкості ведення бізнесу	112/ 189	87/ 183	83/ 183	80/ 190	76/ 190	71/ 190
Індекс сприйняття корупції	142/ 174	130/ 168	131/ 176	130/ 180	120/ 180	126/ 180

Джерело: складено авторами

З таблиці 2 можна побачити, що до введення військового стану Україна поступово підвищувала власні позиції за легкістю ведення бізнесу, однак за економічною свободою громадян та сприйняттям корупції наша країна залишалася на дуже низьких місцях у світі, порівняно з розвиненими західними країнами.

Зазначимо, що покращення ситуації щодо легкості ведення бізнесу в Україні, спричинено зокрема поступовою діджеталізацією багатьох державних дозвільних послуг. Загалом, на нашу думку, у майбутньому інвестиційний потенціал країни значною мірою буде визначатися рівнем розвитку її цифрових технологій. Тому доцільним також буде розглянути світовий ренкінг цифрової конкурентоспроможності IMD (World Digital Competitiveness Ranking), який щорічно досліджує країни з усього світу на предмет цифрової забезпеченості технологіями, людським капіталом та готовністю до майбутніх інновацій (табл. 3).

Таблиця 3

Місце України в ренкінгу цифрової конкурентоспроможності IMD

Показник (по роках)	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Загальний рейтинг</i>	60	58	60	58	54
Знання	45	39	40	38	37
Талант	57	55	57	52	46
Підготовка та освіта	26	22	21	19	18
Наукова концентрація	45	40	49	50	55
Технології	62	61	61	59	58
Нормативна база	56	54	54	54	46
Капітал	62	61	62	59	55
Технологічна основа	60	57	60	58	57
Готовність до майбутнього	61	61	62	61	58
Адаптивні установки	58	53	59	56	56
Бізнес-гнучкість	56	53	45	51	45
Інтеграція ІТ	60	61	61	62	61

Джерело: [5]

З табл. 3 можна побачити, що у 2021 році Україна зайняла 54 місце з 64 досліджуваних країн. У порівнянні з минулими роками ця позиція в цілому покращилася на 6 пунктів. Сильними сторонами України експерти вважають чинники, що входять до групи «знання», зокрема загальний високий рівень підготовки та освіти населення поміж досліджуваних країн. Слаборозвиненими експерти вважають чинники, що пов'язані з нормативною базою та капіталом. Починаючи з 2022 року, за умов військового стану, Україна не досліджувалась у ренкінгу через «обмежену надійність зібраних даних» [5].

Варто зазначити, що наприкінці 2019 року, тобто ще до оголошення військового стану в Україні, на думку експертів Національного інституту стратегічних досліджень [6], основними перешкодами реалізації масштабних міжнародних інвестиційних проектів в Україні були, зокрема:

1. Недостатня відповідальність та низький рівень ефективності роботи, що виконується кадрами, залученими до імплементації проектів.
2. Наявність бюрократії у підготовчому процесі проектів.
3. Корумпованість, переважно у державних органах.
4. Недостатня (або відсутня) прозорість використання коштів.
5. Низький рівень обґрунтування цільового спрямування проектних коштів та подальшого планування.

Відповідно, у післявоєнні часи, для покращення інвестиційної привабливості України необхідно зробити важливі кроки щодо верховенства права, протидії корупції, зниження бюрократичного тиску на бізнес та підвищення компетентності виконавців (особливо у державних органах). Про ці глобальні кроки щодо покращення інвестиційного клімату України йдеться як у звітах міжнародних експертів [7] так і в звітах ЄБРР, Світового Банку та інших Міжнародних фінансових організацій, які на сьогодні виступають донорами українського державного бюджету.

Підсумовуючи, варто зазначити, що для покращення інвестиційної привабливості України потрібно сконцентрувати зусилля на системній роботі, спрямованій на проведення структурних економічних та юридичних реформ для побудови стійкої та ефективної інституційної архітектури, модернізації економіки країни та суспільства загалом.

Список використаних джерел:

1. Iurii Umantsiv, Ivan Cherlenjak, Volodymyr Prikhodko, Yuliia Sonko and Maryna Shtan. Integrated evaluation of investment attractiveness in the context of economic sectors: Ukraine as a case study. *Investment Management and Financial Innovations*. 2021. № 18(2). P. 118-129. doi:10.21511/imfi.18(2).2021.10
2. Moskalenko B., Lyulyov O., Pimonenko T. The investment attractiveness of countries: coupling between core dimensions. *Forum Scientiae Oeconomia*. 2022. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89610/1/Moskalenko_et.al_investment.pdf

3. Gulbaxor K. I. Some Aspects of Assessing Investment Attractiveness in the Digital Economy. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*. 2022. URL: <https://zienjournals.com/index.php/tjm/article/view/1345/1112>

4. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/kreditnij-rejting-potochni-rejtingi-zagalna-informacija-istorichni-zmini>

5. Denmark excels in ranking that measures how well economies are exploring new tech. IMD. 2022. URL: <https://www.imd.org/news/updates/denmark-excels-in-ranking-that-shows-economies-exploring-new-tech/>.

6. Вікторія Колосова. Аналіз реалізації інвестиційних проєктів міжнародних фінансових інституцій в Україні виявив проблеми їх впровадження: думка експертки НІСД. Національний інститут стратегічних досліджень, 2019. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/analiz-realizacii-investiciynikh-proektiv-mizhnarodnikh-finansovikh-instituciiv>

7. Nick Fenton, Andrew Lohsen. Corruption and Private Sector Investment in Ukraine's Reconstruction. Center for Strategic & International Studies. 2022. URL: <https://www.csis.org/analysis/corruption-and-private-sector-investment-ukraines-reconstruction>

УДК 330.34:330.322

Кропельницька С.О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м.Івано-Франківськ

Александрович О.Л.

здобувач ОНР доктор філософії
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м.Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ СТАЛОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

В сучасному світі сталий розвиток та ефективне бізнес-середовище є ключовими складовими економічного прогресу країни. Інвестиційна підтримка в цих сферах набуває все більшої важливості, особливо для країн, що знаходяться на шляху реформ та розвитку, таких як Україна.

У зв'язку з воєнним станом та складними політичними та економічними умовами в Україні, питання сталого розвитку та реформування бізнес-середовища набувають ще більш особливого